

“İstanbul’u Sırtlamış Çocuklar”ın Şiiri

Yetmiş kuşağının -her ne kadar altmışlı yılların ikinci yarısından itibaren ulusal dergilerde görünmeğe başlasa da- en kendine özgü şiir dilini kurmuş olan Cumali Ünalı Hasannebioğlu, bugüne değin şiirsel uğraşını istikrarlı bir biçimde sürdürdü. Zaman zaman sâkin ama derinlikli, zaman zaman içinde volkanik patlamaların yaşandığı bir şiir evreni bu.

Artık bir ezbere dönüşmüş olan, “çağıyla hesaplaşma”nın en sahici biçimde gerçekleştiği bir şiir. Hasannebioğlu’nun şiiri hem kişisel çizgilerin alabildiğine derinleşmiş olduğu hem de dışsal temaların, toplumsal sorunların ve evrensel iletilerin yuvalandığı gürbüz bir dili ima ediyor.

“İstanbul baştankara bir bakışınla”da, yokuşa sarmış çocukların sırtındaki şehir, bir fotoğrafik görüntüye kavuşur gibidir: Doksandokuzun Ocak sonudur, İstanbul deyince söze şöyle girilir: “Çıldırta bir güneş sızlatıyor yaramı.” Bu son derece çağrışımlı dize, bizi bir anda bir trajedinin içine çeker. Hiç kuşkusuz, en geniş anlamıyla -o yılların siyasal ve toplumsal kültürel atmosfer bakımından Fikret’in sisine benzer bir psikolojik kâbusu göğümüze indirdiğini de düşünelim- bizim modernleşme maceramızın içerdiği trajedir bu. Bu yaranın en derin, en keskin ve en etkin belirtilerini ancak İstanbul üzerinden hikâyeye edebiliriz.

“Hangi toprak parçasına değse gözüm sayrılık

Hangi yola vursam kendimi çıkmaz sokak

Ordum yenik, bahtım kara, umarsızım”

dizeleri ne güzel anlatıyor durumu.

“Muzdarip kan derelerinin, damarlarından küttüyle geçtiği” bir toplumsal hâlet-i ruhîye içinde, “hüzünlü bir yurdun” hikâyesini anlatır Şair.

Hasannebioğlu şiirinin bütün karakteristiklerini içinde toplayan bu şiirde, çilekeş bir Şair’in, bu hüzünlü hikâyeyi bütün boyutlarıyla, incelikleriyle ve olanca hüznüyle yansıttığı görülüyor. Ama arada, İstanbul’u sırtlamış çocukların yokuştan çıkışıyla birlikte şiirin dibinde yatan o sonsuz umut da hüzne eşlik eder.

Ve bir soyut koridordan bizi geçirdikten sonra, dolaysız biçimde sorar:

“Bu İstanbul bana göre mi?”

“Kurşundan bir kapak örtünce gözlerini. Kayıp denizi

döğünce, tarihin duvarlarını. Sonsuz uykusundan alıp imparatorları, bırakıyor tepeli sokakların ağzına

Bir bakışının deryasına dalınca Sâdâ’bad civarında

Nasıl da yapay geliyor birdenbire Nedim’in sayhaları

“aşk budur” diyorum, gerçekten, kokuna ram olmaları

Bütün bunları, sen de biliyorsun bütün bunları

bir yana bırakıp, hırsla toprağı avuçlayıp

Kalbin rayihasıyla harlandırıp sunmak sevdayı”

Hasannebioğlu şiirinin en dikkate değer dilemması burada da belirgindir: Şair, yüzeysel bir okumayla bazen bize sanki kişisel bir hikâyeye anlatıyor gibi görünür ama daha derin bir okuma, aslında daha büyük bir macerayı öykülediğini gösterir.

Nedim’in çığlıklarındaki yapaylık, aslında Lale Devri olarak bilinen ve içinde pek çok ezber barındıran o inkrız döneminin Şair’ce nasıl algılandığının göstergesidir.

Bu bölümde -söylenmeyeni okursak- Dede Efendi’nin, Saray’daki müzikal maskaralıklara bakarak, hüzünlü bir biçimde söylediği o cümleyi de duyarız: “Bu oyunun tadı kaçtı!”

Ardından şu mukadder soru gelir :

“Ne’tsem acep bu kalbimi? Nerde eğleşem? Nerde?

Artık kim durdurabilir o ılık esintiye? Kim? Nerde?”

Şiirin mekânsal açıdan odak olarak İstanbul’u alması boşuna değildir.

*Hikayeci Yazar

İstanbul, bugün hâlâ, örneğin Sırların bile kolektif bilinçaltında bir kültürel merkezdir.

İsmail Hakkı Bursevî, Tuhfe-i Recebiyye adlı eserinin bir bölümünde, şehirlerde hangi İlahî ismin baskın olduğu faslında, söze İstanbul ile başlar ve mealen şöyle der: İstanbul'da baskın ism-i şerif, el-Câmi'dir. Câmi, cem eden, birleştiren, toplayan demektir ve Cuma ile de kökteştir, İlahî birliğin ismidir. İstanbul, iki kıtayı cem etmiş, birleştirmiştir. İstanbul'da, denizle kara, ormanla deniz, karayla orman cem olmuştur. İstanbul, geçmiş, şimdiki zaman ve geleceği cem eder. Yerle gök, İstanbul'da vîsale erer. Mülk ile melekût birleşir, gayb ile şehadet bir araya gelir. İstanbul, kavimlerin de toplandığı bir şehirdir, dinlerin de... Hâsılı, İstanbul'da baskın İlahî ismin Câmi olması, O'nu her bakımdan bir merkeze dönüştürmüştür. Nihayet, İstanbul yüzyıllar boyunca Devlet-i Âliyye'nin de siyasi ve kültürel merkezidir. İstanbul'un hikâyesi, bizim yaklaşık altıyüzlük yıllık maceramızın da öyküsüdür.

Şair'in, Doksan dokuz Ocağının son gecelerinden birini kayda düşürerek. "soylu aşk"tan söz etmesi, İstanbul'a atfettiği ile verili durum arasındaki uçurumu da ima ediyor. Bahar, bir gelecek umudunun imajı olarak hüznü kovuyor ve "güllerle çiçeklerle karşılanan bir sevda"ya yerini bırakıyor.

"Her gün derinleşerek yeniden açılan bir yara" bu. Ama kalbinin kapılarını şehir yani öz medeniyet mutlaka açacaktır, buna gönülden inanıyor Şair.

Şair'in medeniyetinin merkez mekânı olarak İstanbul'un kalbinin kapılarının açılacağına olan inancı bizi de sarıyor, kalbimizden kavrayarak bizi sonsuz bir umudun içine çekiyor.

Hasannebioğlu'nun bu şiirindeki duygu ve düşünce dünyası, hemen bütün şiirlerine teşmil edilebilir. Şair, bir gerilimin, bir trajedinin, bir karşılıklar mantığının içinden konuşuyor ve bu gerilim, umutlu, ışıltılı ve geleceğinden emin yepyeni bir dünyanın doğuşunu müjdeliyor.

Mesela, Geronimo Ölürken'de de benzer bir hesaplaşma ve dramatik süreç işler; sorunun Amerika ölçeğinde evrensel görünümü hikâye edilir. Şair, bu yönüyle evrensel uçları olan bir şiirsel dünya kurar. Merakları, dikkatleri, ilgileri ve mecaz dünyası bakımından, bir ayağı buradadır, diğer ayağı hemen bütün bir insanlık coğrafyasını gezer. Bu

geniş coğrafya içinde, "İslam dünyası" ayrıcalıklı bir yere sahiptir Şair'in dünyasında.

Hasannebioğlu'nun Çerağ'dan Divane'ye, şiirsel serüveni, bizim özellikle modernleşme tecrübemizin en trajik yanlarına dokunur, yanı sıra dikkatlerimizi hak eden evrensel coğrafyamıza atıflarda bulunur. Bütün bunları yaparken şiirin kendine mahsus kalitelerini korur, şahsî dilin inceliklerini de bünyesinde daima barındırır.

Ay Burcu'ndaki şu dizeler bu iddianın destek bulması açısından ne kadar uygundur:

*"Ey siyah! Katran sür cılk yarama, yak çıranı
Suya değdir dolunayın yüzünden çekip kanatlarını
Denize, o sonsuz gaybubete, büyük yetime
Dağların şekline ah! Tepelere, doruklara, eteğe
Öp ayın kenarını, sür geceyi lâciverte*

*"Cebimde taşıdım yıllar yılı fermanımı
Bu benim ölümüm dedim, ben ki seyyahım
Zail oldu cürümüm, aşk geldi, gurbet bitti
Rengârenk flâmalar, sancaklar, ordularla
Girer yârin hanesine omuzunda şahini*

.....

*Gizlendiği yerden çıkıyor gece, yani bir denizden
Bir karanlık ormandan, o İpek kozasından, vadi-
den*

*Benim yetim kızlarım korku ve üzüntüden:
Ey siyah! Devir ağaçları, sallansın sokaklarım
Kendini yorumlasın kalbinden mecruh bir aşk."*